

© Vijeće Europe/Europski sud za ljudska prava, 2012.

Ovaj prijevod financiran je uz podršku Zaklade za ljudska prava Vijeća Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund) i kao takav ne obvezuje Sud. Za više informacija vidjeti detaljnu napomenu o autorskim pravima na kraju ovog dokumenta.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.

La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Obavještajna bilješka o praksi Suda br. 136

Prosinac 2010.

A. B. i C. protiv Irske - 25579/05

Presuda 16.12.2010. [GC]

Članak 8.

Članak 8. st. 1.

Pravo na poštivanje privatnog života

Ograničenja prava na pobačaj u Irskoj: *povreda; nema povrede*

Činjenice – Pobačaj u Irskoj zabranjen je temeljem članka 58. i 59. Zakona o kaznenim djelima protiv osoba iz 1861. Referendum održan 1983. rezultirao je usvajanjem članka 40.3.3 irskog Ustava (Osmi amandman) temeljem kojeg država priznaje pravo na život nerođenog djeteta i uz dužno poštovanje jednakog prava na život majke, jamči da će svojim zakonima poštovati, koliko je to izvedivo, braniti i štititi to pravo. Citirana odredba tumačena je od strane Vrhovnog suda u presudi u predmetu X 1992. godine i to na način da je pobačaj u Irskoj zakonit ako postoji stvarna i značajna opasnost po život majke koja se može izbjeći jedino medicinskim prekidom trudnoće. Vrhovni sud smatrao je žalosnom činjenicu da zakonodavac nije donio zakon kojim se regulira to Ustavom zajamčeno pravo. Referendum održan 1992. rezultirao je donošenjem trinaestog i četrnaestog amandmana, kojim je regulirana prethodno postojeća zabrana putovanja u inozemstvo radi pobačaja i to posebice dopuštanjem informacija o zakonito dostupnim pobačajima u inozemstvu kako bi se isti spriječili u Irskoj.

Sve tri podnositeljice zahtjeva u predmetno su vrijeme boravile u Irskoj, nenamjerno su ostale u drugom stanju te su odlučile pobaciti iz razloga što im osobne okolnosti nisu dopuštale rađanje djeteta. Prva podnositeljica zahtjeva bila je nezaposlena samohrana majka. Njezino četvero maloljetne djece nalazilo se u sustavu udomiteljske skrbi, a ona se bojala da bi rađanjem još jednog djeteta mogla ugroziti šanse da joj se prizna skrbništvo nad djecom nakon što je uz sve napore uspjela savladati ovisnost o alkoholu. Druga podnositeljica zahtjeva nije željela biti samohrana majka. Iako je upozorena od strane liječnika na opasnost od izvanmaternične trudnoće, ta je opasnost isključena prije pobačaja. Trećoj

podnositeljici zahtjeva dijagnosticiran je karcinom te nije bila u mogućnosti pronaći liječnika koji bi joj znao reći da li joj je trudnoćom ugrožen život, odnosno da li je fetus mogao biti ugrožen kontraindiciranim medicinskim testovima kojima je bila podvrgnuta prije nego što je saznala da je trudna. Zbog postojećih ograničenja u Irskoj, sve tri podnositeljice zahtjeva bile su primorane pobačaj izvršiti u privatnoj klinici u Engleskoj što je opisano kao nepotrebno skup, kompliciran i traumatičan postupak. Prva podnositeljica zahtjeva bila je primorana pozajmiti novac, dok je treća podnositeljica zahtjeva, unatoč tome što je bila u ranom stadiju trudnoće, morala čekati osam tjedana za kirurški pobačaj obzirom da nije uspjela naći kliniku u kojoj bi prekid trudnoće bio izazvan primanjem terapije (drug-induced miscarriage) jer joj se kao nerezidentu nije moglo pratiti stanje nakon toga. Sve tri podnositeljice zahtjeva imale su komplikacije po povratku u Irsku, ali su se bojale zatražiti pomoć liječnika obzirom na zakonsku regulativu i restrikcije prava na pobačaj.

U svojim zahtjevima upućenim Europskom sudu, prva i druga podnositeljica prigovorile su da u Irskoj nisu mogle pobaciti neželjeno dijete obzirom da irski zakon ne dopušta pobačaj zbog zdravlja i / ili dobrobiti, već samo u slučaju ugroženosti života majke. Treća podnositeljica zahtjeva prigovorila je da, iako je vjerovala da joj trudnoća može ugroziti život, nije bilo zakona niti postupka u kojem bi se to moglo utvrditi pa je postojala opasnost od kaznenog progona u slučaju da prekid trudnoće izvrši u Irskoj.

Pravo – Članak 8.: Iako se članak 8. ne može se tumačiti kao osiguranje prava na pobačaj, nemogućnost prve i druge podnositeljice zahtjeva da u Irskoj pobace zbog zdravlja i / ili dobrobiti i navodna nemogućnost treće podnositeljice da se kvalificira za zakonit pobačaj u Irskoj, potpada u okviru prava na poštivanje njihovog privatnog života.

(a) Prva i druga podnositeljica zahtjeva – Uzimajući u obzir širinu pojma privatnog života u smislu članka 8. koji obuhvaća pravo na osobnu autonomiju i fizički i psihički integritet, zabrana prekida trudnoće zbog zdravlja i / ili dobrobiti prve i druge podnositeljice zahtjeva predstavlja miješanje u pravo na poštivanje njihovog privatnog života. To miješanje u skladu je sa zakonom i ostvarenjem legitimnog cilja zaštite dubokih moralnih vrijednosti većine irskog naroda što se i ogleda u referendumu iz 1983.

S obzirom na osjetljivost moralnih i etičkih pitanja, irskoj se državi, u načelu, treba prepustiti široka sloboda procjene u određivanju je li uspostavljena pravična ravnoteža između zaštite prava na život nerođene djece prema irskom zakonu i suprotstavljenih prava prve i druge podnositeljice zahtjeva na poštivanje njihovog privatnog života. Iako između većeg broja država ugovornica postoji konsenzus temeljem kojeg se pobačaj dopušta po širim osnovama od onih prema irskom zakonu, tim konsenzusom nije ograničena široka sloboda procjene država. Budući da nije postignut europski konsenzus o znanstvenoj i pravnoj definiciji početka života, te s obzirom na činjenicu da su prava nerođenog djeteta i majke neraskidivo povezana, sloboda procjene koju uživa država u pogledu zaštite nerođenog djeteta može se nužno tumačiti kao sloboda procjene o uspostavi ravnoteže sa suprotstavljenim pravima majke.

Nakon složene i osjetljive rasprave glede sadržaja zakona koji regulira prekid trudnoće u Irskoj nije postignut nikakav konsenzus o znanstvenoj i pravnoj definiciji izbora na nivou Europe. Dok irski zakon zabranjuje pobačaj u Irskoj iz razloga vezanih uz zdravlje i dobrobit, ženama se dopušta mogućnost da pobačaj obave u inozemstvu. Usvojene su zakonodavne mjere donijete u cilju pružanja informacija i savjetovanja o mogućnostima koje stoje na raspolaganju, uključujući usluge pobačaja u inozemstvu, te radi osiguranja potrebne liječničke pomoći prije

i nakon pobačaja. Važnost uloge liječnika u pružanju informacija i njihova obveza osiguranja medicinske skrbi, posebice nakon pobačaja, istaknuta je u dokumentima i stručnim medicinskim smjernicama Agencije za prevenciju. Prve dvije podnositeljice zahtjeva nisu dokazale da su raspolagale relevantnim informacijama niti da su bile podvrgnute potrebnoj liječničkoj skrbi što se tiče njihovog pobačaja.

Prema tome, uzevši u obzir zakonito pravo da se u inozemstvu obavi pobačaj uz dostupne odgovarajuće informacije i zdravstvenu skrb u Irskoj, zabrana pobačaja u Irskoj zbog zdravstvenih i dobrobitnih razloga, na temelju dubokih moralnih stavova irskog naroda, ne predstavlja prekomjerno miješanje države. Osporena zabrana predstavlja pravičnu ravnotežu između prava prve i druge podnositeljice zahtjeva na poštivanje njihovog privatnog života i prava nerođenog djeteta.

Zaključak: nema povrede u odnosu na prvu i drugu podnositeljicu zahtjeva (jedanaest glasova prema šest).

(b) *Treća podnositeljica zahtjeva* – Prigovor treće podnositeljice zahtjeva odnosio se na navodni propust tužene države osigurati postupak u kojem bi se moglo utvrditi da li se ona kvalificira za zakonit pobačaj u Irskoj na temelju rizika za njezin život. Imala je rijedak oblik raka, a kada je otkrila da je trudna bila je u strahu za svoj život obzirom da je vjerovala kako joj trudnoća povećava rizik od vraćanja raka, te da ne bi bila podvrgnuta tretmanu liječenja u Irskoj u slučaju da je trudna. Sud je smatrao da je postojanje takve opasnosti za njezin život zbog njezine trudnoće predstavljao pitanje temeljne vrijednosti i ključan aspekt prava na poštivanje njenog privatnog života.

Postojala je zabrinutosti glede učinkovitosti utvrđivanja opasnosti po život samo izvanjudskim sredstvima – običnim liječničkim konzultacijama - na koje se Vlada oslanjala. Prvenstveno zato što je temelj na kojem žena može tražiti zakonski pobačaj u Irskoj - stvarna i značajna opasnost po život koja se može izbjeći isključivo prestankom trudnoće - bio izražen u širem smislu. Međutim, irski zakon nije predviđao nikakve kriterije ni postupke kojima se uređuje način utvrđivanja opasnosti i njezine rizičnosti. Također nije predviđeno rješavanje, na pravno obvezujući način, razlike u mišljenju između žena i njihovih liječnika ili između različitih liječnika. U kontekstu takove neizvjesnosti, bilo je očito da kaznene odredbe Zakona iz 1861. imaju presudni faktor kako za žene i tako i za liječnike u medicinskom procesu konzultacija, u pogledu žena riskirajući osudu za kazneno djelo, a u pogledu liječnika eventualnu kaznenu odgovornost i disciplinske mjere.

Što se tiče sudskih postupaka koje su predloženi od strane Vlade, ustavna tužba radi utvrđenja da li se treća podnositeljica zahtjeva kvalificirala za zakonit pobačaj u Irskoj ne predstavlja djelotvorno sredstvo zaštite njezinog prava na poštivanje privatnog života. Ustavni sud nije mjerodavan odlučivati, već to u velikoj mjeri ovisi o medicinskim dokazima, da li je žena kvalificirana za pobačaj i bilo je neprimjereno zahtijevati od žena da u takvim složenim ustavnim postupcima ostvaruju svoja prava kada je njihovo temeljno ustavno pravo na pobačaj u slučaju kvalificirane opasnosti po život bilo nesporno ugroženo. Niti je bilo jasno kako bi se liječnički zahtjev da se izvrši pobačaj trebao provoditi. Što se tiče Vladinog podneska da je treća podnositeljica zahtjeva mogla podnijeti zahtjev sukladno Europskoj konvenciji o ljudskim pravima iz 2003. za proglašenje nespojivim relevantnih odredaba Zakona iz 1861. i štete, takvo utvrđenje ne predstavlja nikakvu zakonsku obvezu države da izmijeni domaće zakone i ne može biti temelj za priznanje naknade štete i novčane naknade iste.

Dakle, ni liječničke konzultacije niti raspoloživi parnični postupci ne predstavljaju učinkovite ni dostupne postupke kojima bi se trećoj podnositeljici zahtjeva

omogućilo utvrđivanje prava na zakonit pobačaj u Irskoj. Nesigurnost nastala zbog nedostatka zakonodavne provedbe članka 40.3.3 Ustava i zbog nedostatka učinkovitih i dostupnih postupaka za utvrđivanje prava na pobačaj rezultirala je neskladom između teoretskog prava na zakonit pobačaja u Irskoj i ostvarenja tog prava u praksi. Nikakvo uvjerljivo objašnjenje ne opravdava neuspjeh provedbe članka 40.3.3, unatoč činjenici da je potrebno rasvjetljavanje daljnjih pravnih nejasnoća. Slijedom toga, vlasti nisu sukladno svojoj pozitivnoj obvezi osigurale trećoj podnositeljici zahtjeva učinkovito poštivanje njenog privatnog života te su to pravo povrijedile jer nisu osigurale provediv zakonski ili regulatorni režim dostupnog i učinkovitog postupka u kojem bi se utvrđivalo da li se ona kvalificirala za zakonit pobačaj.

Zaključak: povreda prava treće podnositeljice zahtjeva (jednoglasno).

Članak 41.: 15,000 EUR trećoj podnositeljici zahtjeva na ime nematerijalne štete.

© Vijeće Europe/Europski sud za ljudska prava
Ovaj sažetak, sastavljen od strane Tajništva, ne vezuje Sud.

© Vijeće Europe/Europski sud za ljudska prava, 2012.

Službeni jezici Europskog suda za ljudska prava su engleski i francuski. Ovaj prijevod je financiran uz podršku Zaklade za ljudska prava Vijeća Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Ovaj prijevod ne obvezuje Sud niti je isti odgovoran za njegovu kvalitetu. Prijevod se može preuzeti iz HUDOC baze podataka sudske prakse Europskog suda za ljudska prava (<http://hudoc.echr.coe.int>) ili iz bilo koje druge baze podataka s kojom ga je Sud podijelio. Prijevod se može umnožavati u nekomercijalne svrhe pod uvjetom da se navede puni naziv predmeta, zajedno s naznakom autorskih prava i referencom na Zakladu za ljudska prava. Ukoliko se bilo koji dio ovog prijevoda namjerava koristiti u komercijalne svrhe, molimo kontaktirajte publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.